

Mis on HPV?

HPV on inimese papilloomviirus (ingl. Human Papilloma Virus). Suurem osa papilloomviiruse tüüpidest põhjustab healoomulisi muutusi nahal (nt soolatüükaid) ja limaskestedel (nt teravad kondüloomid). Mõned papilloomviiruse tüübid võivad põhjustada pahaloomuliste kasvatajate teket genitaalpiirkonnas (nt emakakaela-, häbeme- ja tupe-, päraku, peenisevähk) ning suuõõnes (nt suu- ja neeluvähki).

Vähiriski alusel jaotatakse inimese papilloomviiruse tüübid alljärgnevalt:

- Kõrge riski tüübid: 16, 18, 45, 31, 33, 52, 58, 35, 59, 56, 51, 39;
- Piiratud vähi tekitava toimega tüübid: 68, 73;
- Madala riski tüübid: 6, 11, 26, 40, 42, 43.

Emakakaelavähk moodustab 80% inimese papilloomviirustest tingitud kasvajatest. Papilloomviiruse tüübid HPV 16 ja 18 põhjustavad enamiku emakakaelavähkidest.

Kuidas toimub nakatumine papilloomviirusega?

Viirus levib inimeselt inimesele, nakkusallikas on papilloomiviirusega nakatunud inimene. Madala ja kõrge riski HPV tüübid levivad nii seksuaalvahekorra kui lihtsalt intiimsete puudutuste käigus. Ligikaudu 80% inimestest nakatub papilloomviirusega vähemalt kord elu jooksul. Nakatuda võib juba esimese seksuaalvahekorra ajal. Kondoomi kasutamine vähendab nakatumisohtu, kuid ei garanteeri kaitset, kuna kondoomiga katmata naha puudutamisel võib ikkagi nakatuda.

Mis toimub inimese organismis pärast papilloomviirusega nakatumist?

Pärast nakatumist võib viirus elada inimese kehas ilma haiguse tunnusteta ja kaebusteta pikka aega. Enamasti suudab inimese immuunsüsteem ise viiruse mõne kuu või mõne aasta jooksul hävitada. Osadel inimestel ei õnnestu viirusest vabaneda, neil võib tulevikus areneda pahaloomuline kasvaja ehk vähk. Tavaliselt areneb vähk välja aeglaselt, 20 aasta või pikema perioodi jooksul. Emakakaelavähi tekke eelduseks on kõrge riskiga HPV olemasolu organismis.

Mis on vähi tekkimist soodustavad faktorid?

- Varajane seksuaalelu algus;
- Suur seksuaalpartnerite arv;
- Suitsetamine;
- Immuunpuudulikkus (nt HIV)
- Pikaajaline hormonaalsete rasestumisvastaste vahendite kasutamine;
- Sugulisel teel levivate haiguste kaasnakkus (nt klamüdioos, genitaalherpes).

Kuidas kaitsta ennast papilloomviiruste eest?

- Hoiduda juhuslikest seksuaalvahekordadest;
- Kasutada kondoomi;
- Mitte suitsetada;
- Kontrollida oma tervist naistearsti juures regulaarselt;
- Vaktsineerida ennast.

Mis on parim vanus HPV vastu vaktsineerimiseks?

Õige aeg vaktsineerida on enne suguelu alustamist ehk orienteeruvalt 12-aastaselt, enne viirusega kokkupuutumist. Hetkel vaktsineeritakse tasuta riikliku immuniseerimiskava järgi tütarlapsi vanuses 12-14 aastat. Kuna HPV põhjustab terviseprobleeme ja kasvajaid ka meestel, vaktsineeritakse paljudes riikides ka poisse. Eestis on käimas läbirääkimised, et lisada riiklikku immuniseerimiskavasse tasuta HPV vaktsiini saamine ka samaealistele noormeestele.

Kuidas toimub Eestis vaksineerimine HPV vastu?

2022-2023 aastatel oodatakse vaksineerima kõiki 12- kuni 14-aastaseid lapsi. Tütarlaste vaksineerimiseks on riigi poolt hangitud vaksiin Gardasil 9, tootja Merck Sharp and Dahme B.V. (vaksiini omaduste kokkuvõtted on siin http://www.ema.europa.eu/docs/en_GB/document_library/EPAR_-_Public_assessment_report/human/003852/WC500189113.pdf). Alates 01.01.2020. vaksineeritakse immuniseerimiskava raames vaid 12-aastaseid tütarlapsi (sündinud alates 1.01.2008. a). Vaksineerimiskuur koosneb kahest doosist. Esimese ja teise annuse vahe on vähemalt 6 kuud, kuid mitte rohkem kui 13 kuud. HPV vaksiin on 12 - 14-aastastele tütarlastele tasuta. Tütarlaste vaksineerimine toimub koolis. Kooli tervishoiu- teenuseosutaja teavitab lapsevanemat tütarlapse vaksineerimisest ning küsib vaksineerimiseks nõusolekut vähemalt üks nädal enne plaanitavat vaksineerimist. Lapsevanema erisoovil võib vaksineerida sihtrühma kuuluvaid tütarlapsi ka nende perearst või pereõde. 12 - 14-aastaste tütarlaste vaksineerimine perearsti juures on samuti tasuta.

Mille eest kaitseb HPV vaksiin ja kuidas seda manustatakse?

HPV vaksiin Gardasil 9 sisaldab üheksat inimese papilloomiviiruse tüübi puhastatud viiruselaadset valku ning aitab hoida ära nendest põhjustatud haigused: emakakaela, häbeme, tupe ning päraku vähieelseid kahjustusi ja vähki, suguelundite tüükaid (teravaid kondüloome). HPV vaksiinides ei sisaldu nakkusohtrikku materjali, seega ei põhjusta vaksiin HPV-st tingitud haigestumisi ega vähki. Vaksiini manustatakse lihasesiseselt õlavarre deltalihase piirkonda.

Kellele on HPV vaksiin vastunäidustatud?

Vaksiin Gardasil 9 on vastunäidustatud neile, kellel esineb ülitundlikkus vaksiini toimeainete või abiainete suhtes. Isikud, kellel ilmnes ülitundlikkus pärast esimest vaksiini annust ei tohi saada teist vaksiini annust.

Millised võivad olla HPV vaksiini kõrvaltoimed?

Vaksineerimisjärgselt võivad esineda paiksed kõrvalnähud: süstekoha valu, punetus ja turse. Nende nähtude leevendamiseks võib kasutada külma kompressi.

Samuti on kõrvaltoimetena kirjeldatud väsimust, pea- ning lihaskrampe, seedetrakti häireid, millega võib kaasneda iiveldus ja oksendamine. Esineda võib ka sügelust, nahalöövet, kuplade teke nahale (nõgestõbi), liigesvalu ning palavikku ($\geq 38^{\circ}\text{C}$).

Niisugused nähud on organismi loomupärane vastus vaksiinile ja normaalne osa immuunsuse kujunemisest. Enamik vaksineerimise kõrvaltoimetest on kerged ning mööduvad 1-2 päeva jooksul ilma ravita. Palaviku ja peavalu korral võib nähtude leevendamiseks võtta parasetamooli või ibuprofeeni. Oluline on meeles pidada, et kui nähud püsivad kauem kui paar päeva, on häirivad või muutuvad aja jooksul raskemaks, siis tuleb sellest rääkida arstile.

HPV vaksiinid ei põhjusta uute kroonilise halguste sealhulgas ka autoimmuunsete haiguste teket.

Mis on HPV vaksiini efektiivsus?

Vaksiini Gardasil 9 efektiivsus on väga kõrge, kliinilises uuringus omandas 93-100% eelneva nakkuseta tütarlapse kaitsekehad pärast täielikku vaksineerimist. Vaksineerimisel saadav kaitse on pikaajaline. Uuringud kaitse kestvuse osas jätkuvad.

Juhul kui tütarlaps on enne vaksineerimist mõne vaksiinis sisalduva viiruse tüübi suhtes nakatunud, siis selle HPV tüübi poolt põhjustatud halguste suhtes ta kaitset ei saa, aga omandab kaitse ülejäänud vaksiinis sisalduvate viiruse tüüpide suhtes. Vaksiin ei oma raviefekti.

Lisainfo
www.vaksineeri.ee

HPV vaksineerimine on oluline panus Sinu lapse tervisesse!